

Charakterystyka ogólna finansów publicznych

Nazwa finansów pochodzi od (łac., Finire).

Rzymianie starożytni przyjęli zasadę, że każde działanie np. praca, wojna musiało przynosić pieniądze (tzw. finalizowanie) a jeżeli nawet nie mogło ich przynosić to poprzez pieniądze można je było realizować.

Z czasem pojęciem tym objęto wszystkie operacje finansowe dochodzące do skutku za pomocą pieniądza. Natomiast słowo publiczne znaczy tyle, co powszechnie przeznaczone dla ogółu.

Pojęcie finansów publicznych możemy używać w dwóch pojęciach.

1. W aspekcie prawnym finansami publicznymi nazywamy środki pieniężne będące w dyspozycji organów państwa i samorządu terytorialnego, czyli podmiotów publicznych będących w legalnym, czyli określonym prawnie obiegu.

2. W aspekcie politycznym finansów publicznych to zasoby, które umożliwiają państwu realizację stosowanie władczych form działania politycznego. Finanse publiczne obejmują następujące problemy:

- Zapotrzebowanie władz publicznych na środki finansowe.
- Badanie sposobów zaspokajania popytu władz publicznych na środki finansowe.
- Określanie skutków kształtowania popytu przez środki publiczne i ich wpływu na przebieg procesów gospodarczych i społecznych.
- Określanie udziału środków publicznych w finansowaniu poszczególnych dziedzin rozwoju społeczno – gospodarczego i zaspokajania potrzeb społecznych (publicznych).
- Badanie efektywności planowania i wydatkowania środków publicznych.

Z powyższego wynika, że nauka o finansach publicznych zajmuje się badaniem zjawisk zgromadzania i wydatkowania pieniędzy publicznych przez podmioty publiczne na publiczne cele.

Finanse publiczne obejmują obok środków budżetu państwa (centralnego) i budżetów samorządowych, wszystkie nietypowe środki finansowe, które pozwalają państwu na realizację jego podstawowych zadań

Reasumując finanse państwowe to nic innego jak środki finansowe będące w dyspozycji podmiotów państwa przeznaczonych na realizację jego zadań i celów, (czyli gromadzenie, przechowywanie, wydatkowanie grosza publicznego) Finanse publiczne w przeciwieństwie do finansów prywatnych muszą być (podlegać) ściśle określonym regulacjom prawnym, czyli regułom, które muszą być przestrzegane w całym procesie gromadzenia, przechowywania i wydawania środków publicznych a także przepływu między podmiotami tzw. sektora publicznego.

Zjawiska finansowe i system finansowy.

1. Zjawiska finansowe z punktu widzenia jednostki to jej przychody i wydatki. Możemy, więc mówić o przychodach i wydatkach państwa, województwa, powiatu, gminy, przedsiębiorstw państwowych, spółdzielni i spółek. Wydatkowi jednego podmiotu towarzyszy dochód pieniężny innego podmiotu. Zjawiska finansowe mają dwójaki charakter z jednej strony przychody i dochody podmiotów decydują o poziomie ich zasobów pieniężnych z drugiej strony strumienie pieniężne prowadzą do alokacji(przemieszczania) zasobów pieniężnych będących w ich dyspozycji. Jak wspomniano wyżej podobnie jak wszystkie stosunki społeczne i gospodarcze tak i

finanse publiczne są w ściśle określonych formach(regułach) ustalonych przez obowiązujące prawo.

Ze względu na szczególną wagę stosunków dla funkcjonowania państwa musi ona ingerować w ich kształt i przebieg, dlatego też całokształt instytucji finansów publicznych w danym państwie tworzy system finansowy państwa.

Finanse publiczne a finanse prywatne.

Między finansami publicznymi a prywatnymi istnieją podobieństwa i różnice. Jedne i drugie wymagają sporządzenia budżetu i kierowania jego wykonaniem i kontrolowaniem wykorzystania środków finansowych.

Znacznie więcej i to bardzo istotnych różnic istnieje między tymi finansami są one następujące:

1. Przymusowy charakter gromadzenia środków pieniężnych przez państwo w przeciwieństwie do osób prywatnych, na które prawo nie nakłada obowiązku posiadania dochodu.
2. Wykorzystanie środków finansów publicznych służy realizacji także określonych prawem zadań państwa dotyczących ogółu obywateli, podczas gdy finanse prywatne służą, co najwyżej zaspokajaniu potrzeb pojedynczych obywateli.
3. Celem gromadzenia środków publicznych nie jest osiągnięcie zysków, podczas gdy finanse prywatne wprost przeciwnie.
4. Finanse publiczne poddane są społecznej kontroli, podczas gdy środki prywatne poza ich pewną częścią (podatek) takiej kontroli nie podlegają.
5. Skala wielkości zasobów publicznych w stosunku do środków, jakimi dysponuje osoba prywatna.

Podstawowe pojęcia i terminy dotyczące finansów publicznych.

1. Środki pieniężne - są to pieniądze zarówno w formie gotówkowej jak i bezgotówkowej a procesy ich gromadzenia i wydatkowania to zjawisko finansowe.
2. Zasoby pieniężne – to również środki pieniężne, ale zgromadzone przez określony podmiot ze źródeł jego przychodów a w dodatku pozostające w jego dyspozycji, czyli jeszcze niewydane.
3. Przychody – są to środki pieniężne uzyskane przez dany podmiot tworzące jego zasoby pieniężne.

UWAGA

Niekiedy spotykamy się z określeniem fundusz pieniężny, ale jest to określenie błędne gdyż w przepisach prawa termin fundusz ma inne znaczenie.

4. Dochody – są to przychody osiągane z różnych źródeł przez podmiot prawa publicznego a to oznacza, że o dochodach można mówić tylko w przypadku miasta lub gminy w istocie tak rozumiane dochody odpowiadają wysokości ich przychodów.

UWAGA

W prawie podatkowym termin dochód ma inne znaczenie, bowiem stanowi przychód danego podmiotu pomniejszonego o tak zwane koszty uzyskania

5. Działalność finansowa – to ogół czynności uczestników stosunków finansowych a treścią tych czynności jest gromadzenie i wydatkowanie środków pieniężnych działalność ta obejmuje tzn. planowanie i organizowanie posiadanych zasobów pieniężnych. Organizacja to tworzenie rozmaitych funduszy wewnętrznych zasady przechowywania gotówki, wykorzystania rachunków bankowych dla pobierania i wydatkowania środków itd.

6. Gospodarka finansowa – zakres tego pojęcia w zasadzie odpowiada temu, co obejmuje działalność finansowa, ale wiąże się z działalnością finansową innych

podmiotów niż osoby fizyczne. Używany jest wówczas, gdy prawodawca reguluje działalność finansową podmiotu np. przedsiębiorstw.

7. Budżet – termin ten ma dwojakie znaczenie pierwsze – budżetem nazywamy zespół norm prawnych służących planowej organizacji zasobów pieniężnych danego podmiotu publiczno prawnego (tylko państwo, województwo, powiat). Drugie – budżetem nazywamy roczny plan finansowy związku publiczno prawnego (województwa, powiaty, gminy).

8. Fundusz celowy – jest to odrębna instytucja finansowo prawna służąca gromadzeniu zasobów pieniężnych przez państwo, powstający z dochodów z niewielu ściśle określonych źródeł i pozwala na wydatkowanie na ściśle określone cele. Istotą funduszu celowego jest to, że zgromadzone w danym momencie środki stanowią nieprzekraczalną granicę wydatków na określony w przepisach tworzących dany fundusz cel.

9. Instytucja finansowa – jest to jednostka organizacyjna, której podstawowym zadaniem jest operowanie zasobami finansowymi, czyli gromadzenie i wydatkowanie środków do tego należą banki, kasy oszczędnościowe, zakłady ubezpieczenia, zakłady reasekuracyjne.

Funkcje finansów publicznych

Finanse publiczne pełnią w systemie finansów publicznych jako określonej kategorii stosunków społecznych wiele różnorodnych funkcji są one następujące:

1. Funkcja alokacyjna – finansów publicznych polega na tym, że państwo dysponując zasobami pieniężnymi w formie budżetu może przemieszczać środki finansowe na zadania, które ma obowiązek spełniać, albo też na dziedziny wymagające dofinansowania lub też na dziedziny, które ze swojej istoty nie przynoszą zysku a ich prowadzenie jest konieczne dla istnienia państwa i zbiorowych potrzeb obywateli.

2. Funkcja redystrybucyjna – (tzw. wtórny podział PKB) w każdym współczesnym społeczeństwie istnieją potrzeby zbiorowe, które państwo powinno zaspokajać, co rodzi potrzebę stosowania mechanizmu podzielenia środków uzyskanych w sferze produkcyjnej do sfery nieprodukcyjnej. Funkcja ta jest podstawą funkcji finansów publicznych.

3. Funkcja kontrolna – redystrybucja PKB dokonywana poprzez obieg pieniężny pozwala poprzez ściśle określone reguły ewidencjonowania wszystkich zjawisk finansowych poprzez jednostki sektora publicznego na wyciąganie wniosków o stanie gospodarki państwa i przeciwdziałanie nadużyciom mogących powstać w gospodarowaniu finansami publicznymi. Umożliwia także kontrole prowadzenia tejże gospodarki.

4. Funkcja stabilizacyjna – spełnianie przez finanse publiczne w/w 3 funkcji powoduje materializowanie się funkcji 4 polega ona na tym, że prawidłowe alokowanie środków, ich redystrybucja oraz wnikliwa kontrola umożliwia wypełnianie przez państwo celu nadrzędnego tzw. stabilizacji gospodarczej (zmniejszanie bezrobocia, regulowanie popytu publicznego, rozwój harmonijny równomierny. [Mechanizm](#) tej funkcji polega na tym, że państwo poprzez dobór odpowiednich źródeł swoich dochodów oraz ustalenie kierunków ich wydatkowania może zachęcać podmioty lub zniechęcać do aktywności gospodarczej.

Regulacja prawna finansów publicznych.

1. Pojęcie prawa finansowego i prawa finansów publicznych.

2. Pojęcie i struktura prawa finansów publicznych (zakres)

3. Źródła prawa finansów publicznych.

Odzwierciedlenie finansów publicznych w konstytucji RP

Finanse publiczne w ustawie o finansach publicznych z 26 XI r. (dziennik ustaw 155 poz. 1014)

1. Środki publiczne (art. 3 ustawy) – dochody, wydatki, rozchody.
2. Sektor finansów publicznych.
3. Ustawowa definicja finansów publicznych.
4. Nadwyżka i niedobór sektora finansów publicznych.
5. Potrzeby pożyczkowe budżetu państwa.
6. Państwowy dług publiczny.

Ad. 6 Przez państwowy dług publiczny rozumie się nominalne zadłużenie sektora finansów publicznych ustalone po odjęciu przepływów finansowych pomiędzy podmiotami należącymi do tego sektora. Natomiast dług skarbu państwa jest tylko elementem państwowego długu publicznego, ponieważ nie każde zadłużenie podmiotów sektora finansów publicznych jest zadłużeniem skarbu państwa (a to, dlatego, że niektóre, ale wyłącznie państwowe jednostki posiadają osobowość prawną i mają swój majątek).

Zasady publicznej gospodarki finansowej.

1. Zasada jawności i przejrzystości finansów publicznych (KSERO strona 1).
2. Zasada planowania dochodów i wydatków publicznych.
3. Klasyfikowanie dochodów i wydatków publicznych.
4. Zasady wydatkowania środków publicznych.

Formy organizacyjne gospodarki budżetowej.

Gospodarowanie publicznymi zasobami finansowymi oprócz tego, że powinno odbywać się z przestrzeganiem przepisów prawa finansów publicznych oraz przestrzeganiem zasad finansów publicznych wymaga funkcjonowania odpowiednich form organizacyjnych jednostek sektora finansów publicznych. W polskim systemie gospodarowania funduszami publicznymi istnieją 4 takie formy

1. Jednostki budżetowe.
2. Zakłady budżetowe.
3. Gospodarstwa pomocnicze.
4. Środki specjalne.

Gospodarka budżetowa państwa

1. Pojęcie budżetu i jego funkcje.
2. Zasady budżetowe.
3. Struktura budżetowa państwa.

Ad.1 W literaturze finansów publicznych spotykamy wiele pojęć najczęściej budżet państwa pojmujemy jako:

- a) Scentralizowany zasób środków pieniężnych państwa.
  - b) Roczny plan gromadzenia i podziału w/w scentralizowanych środków pieniężnych państwa.
  - c) Akt normatywny, czyli ustawowo budżetowa regulacja dochodu i wydatków państwa zgodnie z zaplanowanymi ustaleniami (celami).
- Budżet państwa jest, więc zestawieniem dochodów i wydatków państwa, które podlegają corocznemu uchwaleniu przez sejm w określonym prawnie trybie.

Funkcje budżetu.

Redystrybucyjna – polega na przejmowaniu na rzecz budżetu tylko części środków

pieniężnych od podmiotów gospodarczych i ludności oraz rozdzieleniu ich innym podmiotom gospodarczym jednostkom budżetowym i ludności. —

Fiskalna – polega na gromadzeniu w budżecie dochodów zarówno od ludności jak i przedsiębiorstw w takiej wysokości żeby wystarczyło na pokrycie zaplanowanych wydatków budżetowych. —

Stymulacyjna – polega na możliwości oddziaływania przez państwo za pośrednictwem wydatków i dochodów na sytuację ekonomiczną w kraju a szczególnie na równowagę i koniunkturę gospodarczą. —

Kontrolna – polega na wykorzystaniu prawem określonych procesów gromadzenia i podziału zasobów pieniężnych do kontroli prawidłowości funkcjonowania gospodarki. —

UWAGA

We współczesnej gospodarce rynkowej szczególną rolę odgrywają takie funkcje jak funkcja wiązana dochodów i wydatków budżetowych z kosztami utrzymania aparatu państwowego oraz usługami, które państwo świadczy ludności bezpłatnie.

- Funkcja wiązania.
- Funkcja wyrównawcza – polega na wykorzystaniu budżetu do zmniejszania nierówności w poziomie dochodów poszczególnych grup ludzi.
- Funkcja stabilizacyjna – zapewniająca warunki do równomiernego wzrostu gospodarczego.

Ad. 2 W ustaleniu przez sejm zadań i form gospodarki finansowej państwa a także w kontrolowaniu działania rządu w tym zakresie powinny być przestrzegane ogólne reguły postępowania, tzw. **zasady budżetowe**, które są następujące:

Zasada zupełności - budżetu polega na zestawieniu w budżecie wszystkich a nie tylko wybranych dochodów i wydatków państwa. —

Zasada jedności – oznacza, że istnieje tylko jeden dokument na całość dochodów i wydatków państwa (jedno zestawienie zwane budżetem). —

Zasada jawności – polega na tym, że społeczeństwo (obywatele) są zaznajomieni z budżetem jego treścią sposobem — em uchwalania oraz z sprawowaniem nad nim kontroli.

Zasada realności – znaczy to, na co wskazuje nazwa. —

Zasada szczególności – oznacza, że w budżecie muszą być zawarte cele szczegółowe konkretne a nieokreślone w sposób ogólny. —

Zasada równowagi – jest to tylko dążenie do tego by dochody były równe wydatkom, ale w praktyce tak nigdy nie jest (nadwyżka lub deficyt) Deficyt może być 4%, 5%, deficyt pobudza aktywność. Równowagi nigdy nie ma. —

Zasada jasności – (przejrzystości) polega na takiej konstrukcji budżetu i na takim ujęciu dochodów i wydatków, który umożliwia prawidłowe planowanie i łatwość oceny przez parlament i opinie publiczną. Służy temu klasyfikacja dochodów i wydatków (działy, paragrafy). —

Ad. 3 Struktura organizacyjna budżetu państwa.

Opracowanie i uchwalenie budżetu w tym procedura budżetowa.

1. Przygotowanie budżetu.
2. Uchwalanie budżetu.
3. Ogólne zasady wykonania budżetu.
4. Kontrola realizacji budżetu.
5. Dochody i wydatki budżetowe – klasyfikacja.

Dochody budżetowe

Dochody budżetowe jak też i wydatki są pogrupowane wg jednolitej klasyfikacji budżetowej, która umożliwia dogłębną analizę (porównanie) założeń społeczno-gospodarczych państwa ze źródłami dochodów i wydatków budżetowych. Taka klasyfikacja budżetowa jest w oparciu o trzy podstawowe kryteria;

a. Podmiotowe

b. Przedmiotowo-funkcjonalne

c. Rodzajowe

ad.a) Kryterium podmiotowe oznacza podział dochodów i wydatków budżetowych na części i oznacza, w którym każda część odpowiada aktualnemu podziałowi resortowemu administracji rządowej, a każda z jednostek resortowych jest dysponentem i odpowiada za wykonanie określonej części budżetu, np. obecnie w budżecie państwa mamy 56 części, i tak;

01 – kancelaria prezydenta RP

02 – NIK

03 – Sąd Najwyższy

31 – Ministerstwo Spraw Wewnętrznych

48 – Komitet Badań Naukowych, itd.

ad.b) Kryterium przedmiotowo-funkcjonalne oznacza podział dochodów wg źródła ich pochodzenia, oraz podział wydatków wg przeznaczenia tych środków. Przy podziale wg tego kryterium dochody i wydatki budżetowe dzielą się na działy i rozdziały. W klasyfikacji tej obowiązuje dziesiętny system numerowania podziału przy zastosowaniu czterocyfrowej numeracji, gdzie pierwsze dwie cyfry oznaczają dział, a dwie następne rozdział, np. działami klasyfikacji budżetowej są;

01 – przemysł

31 budownictwo

40 – rolnictwo

79 – oświata i wychowanie

ad.c) Kryterium rodzajowe jest uzupełnieniem klasyfikacji przedmiotowo-funkcjonalnej o paragrafy i pozycje. Zastosowanie tego kryterium pozwala określić dokładnie, jakie kwoty wydatkowano na poszczególne, konkretne zadania

Fundusze celowe

Specyficzną formą gospodarki budżetowej netto są fundusze celowe, z których finansowane są zadania wprowadzone państwowe, ale wyodrębnione z budżetu. Plany finansowe państwowych funduszy celowych stanowią załączniki do ustawy budżetowej i uchwalone są przez Sejm wraz z nią. Przykładowe rodzaje funduszy celowych;

Państwowy Fundusz Kombatantów–

Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej–

Fundusz Ubezpieczeń Społecznych–

Narodowy Fundusz Ochrony Zdrowia–

Fundusz Kościelny–

Prawo podatkowe

I. Polski system podatkowy;

System podatkowy jest to ogół przepisów prawnych i instytucji finansowych w zakresie ustalania i poboru podatków.

Wyżej wymieniony system obejmuje nie tylko wszelkie przepisy prawne dotyczące instytucji podatków, ale także całą strukturę podmiotów, **które** podatki zbierają, płacą

je, a także te, które wyznaczają ich indywidualną wysokość w tym także warunki ich płatności.

Z uwagi na fakt, że obecnie podatki stanowią podstawowe źródło finansowania zadań i potrzeb publicznych – prawidłowe funkcjonowanie tego systemu przesądza o realizacji zadań publicznych, rozwoju kraju oraz sytuacji obywateli.

Na system podatkowy składają się następujące podatki;

1. Podatek dochodowy od osób fizycznych
2. Podatek dochodowy od osób prawnych
3. Podatek od towarów i usług – VAT
4. Podatek akcyzowy
5. Podatek rolny
6. Podatek leśny
7. Od gier
8. Od spadków i darowizn
9. Od nieruchomości
10. Od posiadania psów

II. Definicja podatku

Podatek jest to klasyczna danina publiczna będąca głównym źródłem dochodów budżetowych. Jest to przy tym świadczenie przymusowe, bezzwrotne, powszechne i nie odpłatne. Pobierane przez państwo w oparciu o przepisy prawa, określające sposób jego wymiaru oraz warunki i terminy jego płatności.

Przymusowość oznacza możliwość zastosowania do realizacji obowiązku podatkowego środków przymusu państwowego.

Bez zwrotność - zapłacony podatek ma charakter jednostronny i bez zwrotny i nie podlega zwrotowi w tym sensie, gdyż nie rodzi ze strony podatnika możliwości roszczeń o konkretne świadczenia.

Powszechność – każdy obywatel płaci podatek, jeśli na mocy prawa ciąży na nim ten obowiązek.

Nieodpłatność – polega na tym, że podatnik w zamian za uiszczony podatek nie otrzymuje żadnego świadczenia (w przeciwieństwie do opłaty skarbowej).

Podatek jako przymusowe świadczenie publiczne posiada swoistą konstrukcję ekonomiczno-prawną, czyli elementy stałe, z których obowiązkowo składa się podatek. Do takich elementów należą;

- a. Podmiot podatku
- b. Przedmiot podatku
- c. Podstawa opodatkowania
- d. Stopa podatku
- e. Zwolnienia i ulgi podatkowe

Cechą każdego podatku jest jeszcze i to, że występują w nim dwie kategorie podmiotów; podmiot czynny i podmiot bierny.

ad.a) Podmiotami podatku są podmioty czynne, czyli państwo i jednostki samorządu terytorialnego reprezentowane przez właściwe organy i podmioty tzw. bierne, czyli podatnicy i inne podmioty, na które prawo podatkowe nakłada obowiązki lub przyznaje uprawnienia. Podmiotami podatku są, więc także oprócz podatnika tzw. płatnicy, inkasenci, następcy prawni podatników oraz osoby trzecie odpowiedzialne za zobowiązania podatkowe podatników.

ad b.) Przedmiotem podatku jest to, od czego podatek jest płacony. Przedmiot będzie zazwyczaj określony jako sytuacja lub zdarzenie prawne z zaistnieniem, których przepisy prawa wiążą obowiązek do zapłacenia podatku przez podmioty, które w

takich sytuacjach się znalazły. Przedmiot ten jest zazwyczaj wskazany w tytule ustawy wprowadzającej dany podatek.

ad c.) Podstawą opodatkowania jest ujęty ilościowo lub wartościowo przedmiot podatku. W przypadku, gdy przedmiotem opodatkowania jest dochód lub przychód, określenie jego podstawy nie nastrocza żadnych trudności. Bardziej skomplikowane jest ustalenie podstawy opodatkowania, gdy przedmiotem podatku jest np. nabycie nieruchomości, rodzi się wówczas pytanie, co tak naprawdę powinno stanowić podstawę podatku od tej transakcji? Istnieje kilka sposobów określenia tej podstawy, np. wartość rynkowa nieruchomości, wartość będąca podstawą amortyzacji albo też wartość ustalona dla celów ubezpieczenia.

ad d.) Stopa podatku (stawka podatkowa) – jest drugim obok podstawy opodatkowania elementem konstrukcji podatku, który jest niezbędny do ustalenia jego wysokości. Może być ona określona kwotowo lub procentowo. Jest to ilość jednostek pieniężnych, które zapłacić należy od jednostki podstawy obliczenia podatku (np. 1 zł od m² powierzchni). Stawka kwotowa może być stosowana, gdy podstawa podatku jest wyrażona ilościowo lub wówczas, gdy wyrażona jest wartościowo. Z kolei stawka procentowa, to wyrażona w procentach relacja pomiędzy wielkością świadczenia podatkowego, a wielkością podstawy obliczenia podatku. W praktyce wygląda to tak; stawka procentowa określana jest w przepisach podatkowych i jest wielkością daną i służy do ustalenia przy wziętej pod uwagę wielkości podstawy obliczenia – wielkości świadczenia podatkowego. Stawki procentowe mogą występować albo w postaci stawki stałej np. 5%, albo w postaci zbioru stawek, który nazywamy skalą. Dlatego też często stosowane są stawki procentowe nazywane stałymi lub liniowymi, wówczas jest to stała procentowa stawka od każdej zmieniającej się podstawy opodatkowania. Innym rodzajem stawki procentowej jest tzw. stawka zmienna, której wysokość zmienia się wraz ze zmienną podstawy opodatkowania. W ramach stawek zmiennych możemy wyróżnić;

a. Progresywne wg, których podatek rośnie szybciej aniżeli podstawa opodatkowania.

b. Degresywne – podatki maleją wraz ze zmniejszaniem się podstawy podatku.

c. Stawki regresywne charakteryzują się tym, że podatek maleje wraz ze wzrostem podstawy podatku.

Z pojęciem stawki podatku związana jest skala podatkowa – wielkość, która informuje nas, jaką stawkę należy zastosować do danej podstawy opodatkowania. Może być, że jedna stawka podatkowa może dotyczyć całej podstawy opodatkowania, albo może być kilka stawek odnoszących się też do jednej podstawy. Jeżeli stosujemy kilka stawek podatku do jednej podstawy opodatkowania to wyznacza się kwoty zwane progami podatkowymi.

ad e.) Zwolnienia podatkowe polegają na wyłączeniu pewnej grupy podatników lub części przedmiotu opodatkowania z obowiązku podatkowego. Pierwsze zwolnienie ma charakter podmiotowy, a drugie przedmiotowy.

Ulgi podatkowe polegają na tym, że w przypadku spełnienia określonych warunków następuje zmniejszenie obciążenia podatkowego. W praktyce ulgi te odnoszą się albo do podstawy opodatkowania albo wielkości należności podatkowej. Ulgi mogą mieć charakter;

a. Systemowy – dotyczą wszystkich podatników, którzy spełniają warunki określone ustawą, np. ulga inwestycyjna

b. Indywidualizowane – dotyczą tylko konkretnych podmiotów i przyznawane są przez organ administracji skarbowej.

Klasyfikacja podatków. Polski system podatkowy

1. Podatek dochodowy od osób fizycznych
2. Podatek dochodowy od osób prawnych
3. Podatek od towarów i usług oraz podatek akcyzowy.

Schemat konstrukcji PDOOF

Przychód Koszty uzyskania przychodu

Dochód brutto

Ulgi odliczone od dochodu

Dochód do opodatkowania

Obliczenie podatku

Kwota podatku Minus ulgi od podatku

Kwota podatku

Podstawa opodatkowania, – jeżeli podatnik uzyskuje dochody z więcej niż jednego źródła, to opodatkowaniu podlegają wszystkie dochody łącznie, czyli ich suma. Dlatego PDOOF nazywamy podatkiem syntetycznym.

Podatek dochodowy od osób prawnych

1. Kto jest podmiotem podatku?
2. Jakie są koszty uzyskania przychodów w podatku dochodowym od osób prawnych?

Typowymi kosztami są wydatki poniesione na;

- a. Zakup materiałów, surowców, energii, itp.
- b. Amortyzację środków trwałych i nakładów na ich remonty i konserwację
- c. Koszty płac pracowników
- d. Czynsze i różne opłaty

Uwaga!

Lista typowych kosztów jest bardzo obszerna, ale nie wszystkie z nich można traktować na gruncie prawa podatkowego jako koszty uzyskania przychodów.

3. Jakie występują zwolnienia w podatku dochodowym od osób prawnych? Do najważniejszych ustawowych zwolnień PDOOP należą;

- a. Dochody z tytułu sprzedaży nieruchomości wchodzących w skład gospodarstwa rolnego
- b. Dochody kościelnych osób prawnych
- c. Dochody jednostek organizacyjnych OSP
- d. Dochody spółdzielni mieszkaniowych uzyskanych z gospodarki zasobami mieszkaniowymi
- e. Dochody NFZ
- f. Agencji mienia wojskowego

Podstawa opodatkowania akcyzą

Sprzedaż towarów obitych tym podatkiem – szczegóły; rozporządzenia ministra finansów.

I. Zobowiązania podatkowe

1. Obowiązek i zobowiązanie podatkowe

Pojęcie obowiązku podatkowego można rozumieć w **dwojaki** sposób;

- a. Obowiązek ustawowy – abstrakcyjny
- b. Zindywidualizowany – imienny

Następstwem powstania obowiązku podatkowego jest zobowiązanie podatkowe – jest wynikającym z obowiązku podatkowego zobowiązanie podatnika do zapłacenia podatku na rzecz skarbu państwa lub JST w wysokości, terminie i miejscu określonym przepisami prawa podatkowego. Inaczej mówiąc, jest to obowiązek podatkowy zindywidualizowany plus wysokość, termin i miejsce zapłaty podatku.

II. Termin płatności podatku.

W przypadku, gdy zobowiązanie podatkowe powstaje na skutek decyzji ustalającej jego wysokość termin płatności wynosi 14 dni od dnia jej doręczenia. Natomiast, jeżeli powstaje z mocy prawa to termin jego płatności określają przepisy regulujące dany podatek, np. ustawa o PDOD nakazuje złożyć zeznanie podatkowe (tzw. PIT) do dnia 30 VI roku następującego po roku podatkowym, którego dotyczy i do tego dnia należy uiścić podatek.

Istnieją w polskim systemie podatkowym sytuacje, w których terminy poszczególnych podatków są ustalone kalendarzowo, a jednocześnie zobowiązanie podatkowe powstaje w skutek doręczenia decyzji, np. w podatku od nieruchomości, gdy podatnikiem jest osoba fizyczna, która powinna podatek płacić w ratach (15 V, 15 VI, itd. Roku podatkowego) to dotrzymuje tych terminów tylko w przypadku, gdy organ podatkowy doręczy decyzję, co najmniej 14 dni przed terminem tych rat, a jeśli nie to płatnik płaci je po upływie 14 dni od ich dostarczenia.

III. Zaległość podatkowa.

Dotyczy sytuacji, w których podatek nie zostanie zapłacony w terminie. Przy czym bez znaczenia jest przyczyna uchybienia terminowi.. Powstanie zaległości podatkowej rodzi dla podatnika skutek w postaci obowiązku uiszczenia zaległości, ale także odsetek za zwłokę.

IV. Nadpłata podatku

Przeciwieństwo zaległości podatkowej, a konkretnie stanowi ją kwota nadpłaconego, albo nienależnie zapłaconego podatku. W zasadzie o wysokości nadpłaty decyduje organ podatkowy, a tylko wyjątkowo przez podatnika.

V. Wygasanie zobowiązań podatkowych

Następuje w skutek;

1. Zapłaty podatku, w tym również potrącenia oraz zaliczenia nadpłaty na poczet zaległości podatkowej lub bieżących zobowiązań podatkowych.
2. Pobranie podatku przez płatnika lub interesanta
3. Przedawnienie prawa do wydawania decyzji ustalającej wysokość zobowiązania podatkowego oraz przedawnienie zobowiązania podatkowego

VI. Odpowiedzialność podatkowa osób trzecich

W ordynacji podatkowej przewidziano sytuacje, w której za zobowiązanie podatkowe odpowiadać będą osoby inne niż podatnik, płatnik, inkasent i następcy prawni, czyli tzw. Osoby trzecie, którymi są; rozwiedziony małżonek podatnika, członek rodziny podatnika prowadzący wspólnie z nim działalność gospodarczą lub wolny zawód, nabywca przedsiębiorstwa lub jego zorganizowanej części, osoba, za której zgodą podatnik posługiwał się jej imieniem i nazwiskiem lub firmą w celu zatajenia prowadzenia działalności gospodarczej lub jej rozmiarów.

VII. Dzierżawca nieruchomości, wspólnik SP.C, SP.J lub SPK, ale niebędący komandytariuszem, członkowie zarządu Sp. z o.o. i SPA, osoba prawna powstała z podziału innej osoby prawnej

VIII. Ewidencja oraz identyfikacja podatników

Każda osoba fizyczna, prawna bądź inna jednostka organizacyjna, na której na

podstawi e ustawy podatkowej ciążą obowiązki podatnika podlega obowiązkowi ewidencyjnemu, co wyraża się w otrzymaniu przez nią nr Identyfikacji podatkowej – NIP. Ewidencji podatników dokonuje urząd skarbowy na podstawie składanych przez w/w podatników tzw. Zgłoszeń identyfikacyjnych. Na podstawie ewidencji podatkowej NIP tworzy się Krajową Ewidencję Podatników prowadzoną przez ministra finansów.

Opłaty

Opłata skarbową jest **danina** publiczną podobną do podatku, ale w przeciwieństwie do niego jest świadczeniem odpłatnym, oznacza to, że wnoszący opłatę powinien uzyskać świadczenie wzajemne, czyli opłata w ujęciu potocznym jest formą zapłaty za rozmaite świadczenia organów państwa na rzecz obywateli (podania, załączniki do podań, czynności urzędowe, świadectwa i zezwolenia wydawane na wniosek zainteresowanego) Opłacie skarbowej podlegają także niektóre czynności cywilno-prawne np. umowy itp.

Opłata targowa jest to także danina publiczna pobierana od takich samych podmiotów jak podatek dokonujących sprzedaży na targowiskach lub innych wydzielonych miejscach. Wysokość opłat ustala Rada Gminy w trybie określonym ustawą.

Opłata miejscowa jest pobierana na podstawie przepisów ustawy od osób fizycznych przebywających czasowo w celach wypoczynkowych, zdrowotnych i turystycznych w miejscowościach, które w oparciu o w/w kryteria na wniosek Rady Gminy w uzgodnieniu z ministrem ochrony środowiska zaliczył Wojewoda.

Dopłata jest to forma pieniężnej partycypacji użytkowników w kosztach niektórych inwestycji publicznych. W Polsce nazywana jest opłatą np. melioracyjną, wodociagową, itp.

Cła i prawo celne

Cło stanowi także formę daniny publicznej, którą od podatków odróżnia to, że celem nakładania podatków jest osiągnięcie przez państwo dochodów. Natomiast nakładanie ceł wiąże się dążeniem państwa do harmonizowania gospodarki. Dlatego też wyróżniamy; cło prohibicyjne, retorsyjne, antydumpingowe, wyrównawcze, preferencyjne i wychowawcze.

Retorsyjne – odwetowe, wprowadzane jest przez państwo wtedy, gdy nastąpiła podwyżka ceł przez inne państwo na towary eksportowe z naszego kraju.

Prohibicyjne – charakteryzuje się szczególnie wysoką stawką, która prowadzi do praktycznego wyeliminowania danego towaru z obrotu, ale nie jest zakazem obrotu.

Dług publiczny

Jest to suma wszelkich zobowiązań państwa (władz publicznych) z tytułu zaciągniętych pożyczek oraz innych działań podmiotów publicznych powodujących wzrost ich zobowiązań (np. konieczność zapłacenia zobowiązań).

Skarbowy papier wartościowy

Jest dokumentem, w którym skarb państwa stwierdza, że jest dłużnikiem właściciela takiego papieru i zobowiązuje się wobec niego do spełnienia świadczenia pieniężnego lub niepieniężnego. Rodzaje skarbowych papierów wartościowych;

a. Bony skarbowe – jest krótko terminowym papierem wartościowym oferowanym do sprzedaży w kraju z dyskontem wykupywanym wg wartości nominalnej po okresie, na jaki został wyemitowany – zawsze krótszy niż 1 rok.

b. Obligacja skarbową – jest długoterminowym papierem wartościowym oferowanym

do sprzedaży w kraju lub za granicą oprocentowanym w postaci dyskonta lub odsetek.

c. Skarbowe papiery oszczędnościowe – są papierami wartościowymi oferowanymi wyłącznie dla krajowych osób fizycznych. SPO może być wyłączony z obrotu wtórnego, albo może być przedmiotem obrotu tylko po między krajowymi osobami fizycznymi na rynku wtórnym.

Uwaga!

Skarb państwa odpowiada za zobowiązania wynikające z wyemitowanych SPW całym swoim majątkiem.